

Redactioneel

Deze aflevering van *Roodkoper* is een caleidoscoop van visies op school en beschaving. Zo klaagt Arnold Heertje over de economisering, vervlakking en schaalvergroting van het huidige onderwijs. 'Wanneer wordt de liefde voor het vak eindelijk vooropgesteld?' Door managers en beleidsmakers, bedoelt hij. Want in het onderwijsveld zelf zijn ze nog genoeg te vinden: toegewijde leraren met liefde voor het vak, getuige de 'portretten' van een gymnasium in Leiden, een ambachtsschool in Uithoorn en het veelkleurige Caland Lyceum in Amsterdam.

Aleid Truijens en Maarten Eisma laten in hun analyses zien dat de komst van het internet voor het onderwijs niet bij voorbaat positieve of negatieve effecten heeft, dat het zowel kan bijdragen aan de verbreding als aan de vervlakking van kennis. Het internet is rijke bron en beerput tegelijk, en je wordt er ook niet per se slimmer, sneller of socialer van.

Over de inhoud van het onderwijs, de 'canon', schrijven Thomas von der Dunk en Elsbeth Etty, ieder op eigen wijze, dat deze relatief is en steeds moet worden bijgesteld om blikvernauwing te voorkomen. De vele 'canons' op allerlei gebied zeggen minstens evenveel over onze kijk op het heden als op het verleden, concludeert Von der Dunk. Voor Etty kan de overdracht van cultureel erfgoed aan nieuwe generaties nooit genoeg zijn, mits er evenveel ruimte blijft voor cultuurkritiek. En in een 'conservatief' pleidooi lezen we: beter veel weten over weinig, dan weinig over veel.

Wat was volgens Ronald Plasterk de inzet van zijn ministerschap? 'Oorlog' aan de managers, zonder dat het een hetze wordt; zo mogelijk fusies terugdraaien en lerarensalarissen verhogen. Arnold Heertje is er niet tevreden mee. En Aleid Truijens ziet de almachtige onderwijsbobo's nog steeds zitten waar ze zaten.

De Griekse cultuur, met haar filosofische, literaire en natuurwetenschappelijke dimensies, heeft het westerse onderwijs van begin tot heden bepaald, laat Alex van Heusden zien. En de islam heeft bij de overdracht ervan een belangrijke rol gespeeld. Van de grote onderwijshervormingen van Karel de Grote tot en met de oprichting, duizend jaar later, van het gymnasium door Wilhelm von Humboldt, heerst 'Athene' op school. Veel minder prominent, eerder tegen de verdrukking in maar desondanks beslissend, is de invloed van 'Jeruzalem', van de Hebreeuwse bijbel en zijn ethiek, op onze beschaving. Deze route liep zowel via 'Rome' (het christendom) als via 'Mekka' (de islam) – zo lezen we in het essay van Kees Kok.

Samuel de Lange portretteert twee invloedrijke kritische cultuur(over)dragers: zijn vader, de kritisch katholieke Daniël de Lange, en de Joodse socioloog Abram de Swaan. Laatstgenoemde schreef in 2007 over het 'boze populistische klimaat': 'Verstoken van levensbeschouwingen en gezaghebbende voorbeelden ondergaan mensen de zachte zeurende pijn van de vrijheid.' Dat rijmt op wat de op 11 maart jongstleden overleden Hans van Mierlo in een interview met *Roodkoper* zei: 'Beschaving bepaalt hoe je met je vrijheid omgaat.' En dat moet je leren, op school. Cees Nooteboom herdacht hem bij zijn begrafenis: 'Het recente klimaat van de Nederlandse politiek maakte hem intens treurig.' Het is er sindsdien niet beter op geworden.

In de boekenrubriek ook een aantal portretten: van de familie van Anne Frank, Pieter Jelles Troelstra, Bert Haanstra, Ayaan Hirsi Ali en het Jodendom van de eenentwintigste eeuw.

Wat de poëzie betreft, gaat het over een bloemlezing Turkse gedichten, de poëzie van Gabriel Garcia Lorca, en nieuwe dichtbundels van Peter van Lier, K. Michel, Micha Hamel en Mark Boog.

En in de roodkoperen school der dichtkunst van Anneke Reitsma een les over de rol van het kind in de poëzie van Ida Gerhardt. Over onderwijs en cultuuroverdracht schreef zij de volgende regels:

*Hoe argeloos voert dit kind een opdracht met zich
die nog verzegeld is; die hij eerst later
met mannelijke ernst ontcijferen zal.*